

У Донецькій та Луганській областях на підтримку комунікацій між владою і громадськістю впроваджується новий проект «Сприяння соціальному підприємництву». Керівником даного проекту є стратегічний радник Євросоюзу, професор із Лондона Крістін Форрестер. Вона відмітила, що найчастіше в Україні соціальними проектами займаються представники так званого середнього бізнесу.

Отже, необхідно створити всі умови для формування та розвитку соціально відповідального бізнесу на Україні, так як це є одним із основних факторів соціально орієнтованої економіки.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Ф.Котлер, Н.Лі; пер. з англ. С.Яринич. - К.: Стандарт, 2005. - 302.
2. Науковий вісник НЛТУ України. - 2008, вип. 18.6. О.Я. Маліновська Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: етапи становлення.
3. <http://svb.org.ua>
4. <http://www.pfi.org.ua>
5. Friedman M. The Social Responsibility of Business is to increase its Profit // New York Times Magazine. - September, 13, 1970. - P. 122-126.

***Annotation.** In the article the level of development of social responsibility of business[^] is considered on Ukraine.*

***Key words:** social responsibility of business, principles of social responsibility, system of social defence, increase of business efficiency.*

УДК 338.32:663.5

О.С. Олійник, старший викладач, Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка

ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ

ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ

В статті акцентується увага на використання виробничих потужностей і спиртових заводів Поділля, що в свою чергу дасть позитивний результат в різних напрямках розвитку суспільства.

***Ключові слова:** виробничі потужності, спиртове підприємство.*

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки підприємства всіх галузей народного господарства, в тому числі і спиртової, стикаються з проблемами пов'язаними з виробничими потужностями, їх формуванням та використанням. Найдоцільніше створити виробничу потужність відповідно до актуального попиту, однак для цього необхідно зробити певний, точний і докладний розрахунок виробничої потужності спиртового підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Проблема вимірювання виробничих потужностей спиртових заводів має свою особливість, яка полягає в тому, що на даних виробничих потужностях на відміну від потужностей інших промислових підприємств, потужності використовуються тільки для виготовлення спирту. В сучасній фаховій літературі з'ясовуються тільки питання, що хвилюють формування та поліпшення використання виробничих потужностей спиртових підприємств. Цим питанням присвячені лиш поодинокі публікації, присвячені питанням раціонального використання діючих потужностей підприємств спиртової галузі.

Взагалі питаннями виробничих потужностей займались вчені-економісти різних часів, серед яких і відомі вітчизняні економісти, такі як О.І. Амош, М.І. Долішній; Є.І. Бойко, Й.М. Петрович, М.П. Горин, в працях яких визначено проблеми промислового розвитку та формування і використання виробничих потужностей.

Мета статті полягає в аналізі використання виробничих потужностей спиртових заводів в Вінницькій, Тернопільській та Хмельницькій областях.

Виклад основного матеріалу. Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий обсяг випуску продукції заздалегідь визначених номенклатури асортименту та якості за умови найбільш повного використання виробничих площ, обладнання, прогресивної технології та організації виробництва.

Найважливішим параметром, що характеризує потенційні можливості основновиробництва промислового підприємства, є його виробнича потужність.

Під виробничою потужністю підприємства розуміється максимально можливий і випуск продукції або переробки сировини у встановленій номенклатурі й асортименті при повному використанні виробничих площ і устаткування.

Відбиваючи максимально можливі обсяги випуску продукції, виробнича потужність характеризує потенційні можливості підприємства з досягнення основної об'єктивної мети його виробничо-господарської діяльності. Розрахунок виробничої потужності є вихідним пунктом оцінки виробничого потенціалу підприємства і ресурсного обґрунтування його виробничої програми.

Вимірюється виробнича потужність у тих же одиницях, що й вироблена продукція. Потужність спиртового заводу визначається в далах (1 дал = 10 літрів). Виробнича потужність підприємства - величина не постійна, а динамічна, що змінюється протягом усього розрахункового чи планового року. Збільшення потужності відбувається за рахунок технічного переозброєння, розширення і реконструкції підприємства, зменшення - за рахунок вибуття потужності внаслідок старіння; збільшення і зменшення потужності може бути пов'язане зі зміною номенклатури й асортименту продукції, що випускається.

Таким чином, виробнича потужність є моментним показником, внаслідок чого розраховують кілька її величин: вхідну, вихідну і середньорічну виробничу потужність.

Вхідна потужність ($M_{вх}$) визначається виходячи з умов виробництва на початок розрахункового року. Вихідна потужність ($M_{вих}$) - це потужність на кінець розрахункового року, що розраховується на основі вхідної потужності, вибуття і введення потужності протягом року:

$$M_{вих} = M_{вх} + M_{вв} - M_{вив};$$

де $M_{вв}$, $M_{вив}$ - потужність, що вводиться і виводиться, відповідно.

Середньорічна виробнича потужність (M_c) - це потужність, яку має у своєму розпорядженні підприємство у середньому протягом року з урахуванням її величини на початок року, а також приросту нових і вибуття наявних потужностей. Вона розраховується шляхом підсумовування потужності на початок року і середньорічної потужності, що вводиться, за винятком середньорічної виведеної потужності.

$$M_c = M_{вх} + M_{вв} \cdot K_{1/12} - M_{вив} \cdot K_{2/12},$$

де K_1 - кількість місяців, починаючи з місяця, наступного за місяцем введення потужності, до закінчення року; K_2 - кількість місяців, починаючи з місяця виведення потужності до закінчення року;

середньорічна потужність, що вводиться - $M_{вв} \cdot K_{1/12}$;

середньорічна виведена потужність - $M_{вив} \cdot K_{2/12}$

Більш точні результати розрахунку величини середньорічної виробничої потужності підприємства (як і будь-якого моментного показника) можна одержати при використанні формули середньої хронологічної:

$$M_c = [M_1 + M_2 + \dots + M_{12} + M_{13}] : 12,$$

де M_1, M_2, \dots, M_{12} , - величина виробничої потужності на початок кожного відповідного місяця розрахункового року; M_{13} - величина виробничої потужності на початок першого місяця року, що йде за розрахунковим.

Виробнича потужність промислового підприємства залежить від цілого ряду факторів, що вказують прямий і непрямий вплив на її величину.

До основних факторів, що безпосередньо визначають виробничу потужність спиртового підприємства і прямо враховуються при розрахунку її величини, традиційно відносяться:

- асортимент продукції, що випускається;
- кількість виробничого устаткування;
- одинична потужність (продуктивність) устаткування;
- трудомісткість одиниці продукції;
- розмір виробничих площ;
- режимний фонд часу роботи підрозділів основного виробництва;
- ефективний фонд часу роботи устаткування в підрозділах основного виробництва.

Величина виробничої потужності спиртового підприємства знаходиться у прямій залежності від часу роботи підрозділів основного виробництва підприємства і виробничого устаткування. При розрахунку виробничої потужності для окремих виробничих підрозділів підприємства, груп устаткування й окремих верстатів (агрегатів) визначають фонди часу: календарний, режимний (номінальний) і ефективний (дійсний, корисний). Зазначені фонди часу обчислюються в днях і годинах.

Кваліфікаційний і культурно-освітній рівень виробничого персоналу багато в чому визначає можливості впровадження сучасних наукомістких технологій і, як наслідок, ступінь прогресивності застосовуваних технологічних процесів, а відповідно і одиничну продуктивність устаткування. Значний вплив рівень кваліфікації робітників справляє і на ступінь виконання норм виробітку, визначаючи прогресивну трудомісткість одиниці продукції, тим самим покращуючи ефективності використання виробничих потужностей.

Крім зазначених факторів, у ринковій економіці при обґрунтуванні виробничої потужності проєктованих підприємств у процесі бізнес-планування необхідно також враховувати:

- ємність і потенціал ринку збуту;
- прогнозний обсяг продажів продукції підприємства;

- обсяг беззбитковості виробництва (точку беззбитковості);
- необхідність збільшення виробництва в перспективі.

Прогнозний обсяг продажів продукції підприємства визначає граничну величину виробничої потужності підприємства, що працює на конкурентному ринку. Цей обсяг є похідним від трьох факторних показників:

- а) величини попиту на цільовому ринку;
- б) рівня конкурентоспроможності продукції;
- в) потужності маркетингової програми підприємства.

Обсяг беззбитковості виробництва є основою визначення мінімально припустимої величини виробничої потужності ($V_{\text{тп}}$), що забезпечує прийнятний для підприємства рівень надійності його операційної діяльності. Точка беззбитковості являє собою такий обсяг виробництва і реалізації продукції, за якого досягається рівність між виторгом від реалізації продукції і її повного собівартістю

$$\hat{VP} = \hat{C}, \text{ чи } \hat{C} - V_6 = 3П + 3_{\text{пер}} * \hat{V}_6,$$

де V_6 - обсяг беззбитковості виробництва в натуральному вираженні; 3П - річна сума постійних витрат підприємства; Ц - планова ціна одиниці продукції; $3_{\text{пер}}$ - питома величина змінних витрат у розрахунку на одиницю продукції.

$$\text{Звідси: } \hat{V}_6 = 3П / \hat{C} - 3_{\text{пер}} = 3П / \hat{ПМД}$$

де ПМД - величина питомого (на одиницю продукції) маржинального доходу, яка визначається як різниця між ціною товару і величиною питомих перемінних затрат.

При розрахунку обсягу беззбитковості слід дотримуватися найважливішого припущення (обмеження) - рівність обсягу реалізації продукції обсягу її виробництва (іншими словами, уся вироблена продукція має бути реалізована).

До досягнення точки беззбитковості операційна діяльність підприємства є збитковою, тому що повна собівартість продукції перевищує чистий виторг від її реалізації. У точці беззбитковості виробництва дохід від реалізації продукції покриває всі операційні витрати підприємства, і фінансовий результат від операційної діяльності підприємства дорівнює нулю (уже ліквідовані збитки, але прибутку ще немає). Після подолання точки беззбитковості перевищення доходу від реалізації продукції над її собівартістю обумовлює одержання прибутку від операційної діяльності підприємства.

На основі точки беззбитковості розраховується мінімально допустимий обсяг виробництва, що забезпечує прийнятний рівень надійності операційної діяльності підприємства (Q_{min}):

$$Q_{\min} = V_6 * K_n$$

де K_n - коефіцієнт надійності, значення якого відповідає мінімально допустимому рівню надійності операційної діяльності підприємства. Величина K_n , визначається за шкалою надійності, у якій для кожного рівня надійності окремого виробництва зазначено величину однойменного коефіцієнта (K_n). Наприклад, для високонадійного бізнесу (операційної діяльності підприємства):

$$6,0 < K_{11} < 8,0.$$

На основі Q_{\min} визначається мінімально допустима величина виробничої потужності підприємства (Q_{\min}) з урахуванням планованого рівня її використання:

$$ВП_{\min} = Q_{\min} / КП_n$$

де $КП_n$ - планований рівень коефіцієнта використання виробничої потужності.

Необхідність збільшення виробництва в перспективі обумовлює необхідність створення резервних виробничих потужностей з урахуванням прогнозних оцінок попиту на продукцію підприємства.

Розглядаючи виробничі потужності спиртових заводів Поділля звернемо увагу на їх використання, що представлення в таблиці 1.

За аналізуємий період з 2000 по 2009 рік на Поділлі спиртові заводи працювали з різним рівнем використання виробничих потужностей. їх використання мали тенденції в основному до зростання, хоча і не увсіх регіонах.

Таблиця 1

Використання виробничих потужностей на підприємствах спиртової галузі Поділля

Роки	Поділля			
	Всього	в тому числі по областях		
		Вінницька	Тернопільська	Хмельницька
2000	43,7	38,5	53,4	27,6
2001	55,9	49,4	68,8	34,2
2002	62,3	50,3	82,6	37,7
2003	60,1	44,4	83,9	39,3
2004	56,6	38,2	80,8	47,2
2005	74,4	53,6	93,2	67,8
2006	75,5	53,0	99,8	75,5
2007	81,4	60,5	99,5	75,8
2008	70,1	47,6	98,6	58,7
2009	71,8	49,6	96,9	73,6

Досліджуючи дане питання на Поділлі, ми відмічаємо найбільше використання в 2007 році, що мало свої підстави і в решта регіонів Поділля. Звернути увагу на Вінницьку область, тут можна помітити деякі відмінності від загальних: по-перше не-

зважаючи, що найбільше використання потужностей теж було в 2007р., але на рівні 60,5 відсотка, що найменше в цьому регіоні. В 2009р. використання мало тенденцію до зниження і досягло рівня майже 50 відсотків. На Тернопільщині ситуація краща, але незважаючи на високий рівень використання виробничих потужностей (майже повне використання) в останні роки в галузі даної області є ще багато проблем над якими необхідно працювати, наприклад більше впроваджувати на підприємствах виробництво біопалива. На Хмельниччині становище в спиртовій галузі особливе. Тут працює один із попередньо діючих підприємств. Дане підприємство використовує свої потужності теж ефективно досягти рівня - майже 74 відсотка в 2009 р.

Отже, використовуючи дані таблиці 1, ми можемо стверджувати про те, що за досліджуваний період використання виробничих потужностей на спиртових підприємствах Поділля зросло більше чим в 1,5а рази. В Вінницькій області цей показник досяг рівня тільки 1,3. Тернопільська область досягла найбільшого рівня, а даний показник зріс в 1,8 рази. Хмельниччина покращила свої результати найцікавіше, досягнувши покращення більше чим в 2,6 рази.

Висновки. Незважаючи на результати дослідження на підприємствах спиртової галузі необхідно продовжувати займатись впровадженням випуску біопалив, що призведе до:

- збільшення випуску продукції;
- залучення трудових ресурсів в виробництво;
- зниження дефіциту біопалива;
- покращення екологічної ситуації в країні;
- збільшення дохідної частини державного та місцевих бюджетів.

Список використаних джерел.

1. Петрович И.М. Оптимізація використання виробничих потужностей підприємства на засадах реінжинірингу//И.М.Петрович. Вісник Хмельницького національного університету.«Економічні науки». - 2007. - Т.1. - С. 26-27.
2. Федоцін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібн. Федоцін О.С.,Репіна І.М., Олексик О.І. - К.:КНЕУ, 2004 -316 с.

Annotation. V author emphasizes the use of product capacities distilleries skirts, which in turn will give positive results in various areas of social development.

Key words: capacities, alcohol business.